

«ԷՐԵՓՈՒՆԻ» ՅՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆԸ

թթմկարեցի սովորց, 1969, 24 էջ: Նկար-
ները՝ Ար. Նարայինի:

«Ծունդ ու կատուն», 1969, 12 էջ: Առնաւած
յշխառաբերէն, Բ. տաքի, 1912, Պոլիս: Նդ-
կարները՝ Ռուբեն Մանուկիանի:

«Կաթի ճը մւզը», 1969, 12 էջ: Արեւանա-
նայիշենց Վերապատմության Խարի կրախու-
թի: Նկարները՝ Ռուբեն Մանուկիանի:

առնջաջ նարություն 1969, 24 էջ: Արեւանանայի-
շենց Վերապատմության Արօ ձիւմոյշչառ-
ալ միւճնկոթքը՝ Նարիկ Միքայելիանի:

«Քանի Մը ամիս քառաշ սուացնք Փարիզի
նորահաստատ «Հյերունի» Հրատարակչատ-
կանի բարձրին Հասողիկերը՝ որոնք, շատ
սրագում, կարդագործեամբ մը, յատիցա-
ւած են Ցոյնչանինք Թումանեանի մանկական
գրականութեաններ: Անոնք, են. «Թմկարեցի
բառութը», «Ծունդ ու կատուն», «Կաթի ճը
մւզը եւ Քաջ Նազարը» և

Մանակներու յատուկ գրքոյիներու Հր-
րատարակութիւնը, այնքան զարգացած
տարրեր ժողովուրծներու մօտ, ողբայի վե-
ճուկ մը կը ներկայացնիք արտասահմանի մէջ: Յի-
թառան պարիների կ վեր չ հայ մանուկնե-
րու և պատասխներու ընթերցանութեան հա-
մար գիրքեր պարապատելու եւ Հրատարա-
կելու շատ քիչ ձեռնարկներ եղած են, մէծ
ժամանով անհատական, որոնք չեն կրցած տո-
կալ, նիւթական ահազին գժուարութիւննե-
րուն եւ շատ խեղճ արդինք մը ունեցած
են: Հայերէն լեզուի կամ գրականութեան
սեւէ ուսուցիչ, մանաւանդ նախակրթարան-
ներու մէջ, ծանօթ է այն գժուարութիւն-
ներուն՝ որոնք կը յառաջանան գիրքերու
այս պակասէն: Հրատարակութեանը այ-
սամ այն կերպով թերի են երբեմն չեն
լրցաներ մանկավարժական տարրական պար-
մաններ. այսպէս, նախակրթարանի փոք-

րիներու համար պատրաստուած պատմու-
թեան գիրքեր խթին հայերէն մը ունին,
կամ արեւանահայերէնին հետ ունին նաեւ
արեւանահայերէն պատմուածքներ, կամ
ահճաշակ է էջակաղթութեամբ ևս գոյներով
տպուած են, կամ վերջապէս, շատ քիչ
նկարազարդումներ կը պարունակին: Սա-
կայն գիրքաւոր թերութիւնը նման հրատա-
րակութիւններու՝ որոց ծրագրի են տպագու-
թեան բացակայութիւնն է և ինչ որ կը վրո-
րիպեցնէ գիրքերն ու հրատարակութեամբ ի-
րենց նպատակին: Դպրոցական ընթերցաւ-
նութեան գիրքերու մինչոքս նաև դաստ-
ուկրանական գրատարակութեան գործը տակ-
տրական հացիւներէ զերծ պէտք է ըլլաւ, եւ
անհրաժեշտ է որը ծրագրուի ու գործազրու-
թեան գորուի համարդային մարմնի մը կող-
էն, բայց մանականդ՝ մանկավարժ դաս-
տիարակներու, անմիջական մասնակցու-
թեամբ: Բայց ամսափառ նման ծրագրի մը հա-
մար անհրաժեշտ է ունենալ օժանդակու-
թինը հայ մեծահրաւուններու, որոնց
յահիցուցած դրամագրութիւնն տոկոսով՝
կարելի պիտի ըլլայ հրատարակական գոր-
ծը դիել զուտ մասնավիտական գետնի վր-
ուոյ, ապահովենք զործակութիւնն կարող
նկարիչ-արուեստագէտներու, եւ տպագրել ամե-
նին արդիական տպարաններու մէջ: Հա-
մադրային այսպիսի կազմակերպութիւն մը
որուն բացակայութիւնը ամօթ մըն է մեղի
համար, զործունէնութեան բազմերես եւ
մնդարձակ զաշու մը ունի իր առջև: Ան-
պէտք է հրատարակի:

1. Դասագիրքներ

Դասագիրքներու շարունակուող պակասը
մէծապէս վնասակար է մանուկներու իրքեւ-
հայ դաստիարակութեան գործին ինչպէս ն-
կարի կ ակնկալել որ տառ տարեկան փոք-
րիկ մը մեր պատմաթիւնը սփրելով առընդ:

երը տրամադրելի դասադիրքը խեղճ տպագրութեամբ, հասարակ թուղթով, շատ տղեզ եւ ոչին; ըստո Նկանինով էջերն ինչքան մըն է, անհասկնայի հայերէնով եւ երկարաբարակ պատմութիւններով։ Եւ կամ, ինչպէ՞ս ուղիղ եւ գեղեցիկ հայերէն ուսուցանե՛՝ երը տրամադրելի դասադիրքերը ունին խառնակ և զգացազութիւն, բառերը գըրեխու տարբեր ձեւեր (կու դայ-կուկայ), չեա գնդաւշով, արեւերահայերէն ու արեւմըդ առաջներէն, առանց որոշ ծրագրի ընտրուած կոտորներ եւային; Խոկ աշխարհագրութիւնն եւ պիտութեամ դասադիրքե՞րը ...

Հայութին շեղուր գառագիրքիրու պարաս
զային, որոց է որ վէ՛ Աստիակի բարանի առ
ուազին մի քանի հարգեկրուն Համար պէտք չէ
դիրծածուին զանազան Ծեղնակներէ առնըլ
ևս ծորոներէ: Այլ, մասնաւոր մարմնի չը
կողմէ պէտք է պատրաստուին ինքուն սորտ
դիցինակ պատուածներ, որոնք քերականաս
կան և ուղղագրական կանոններէ կատ,
մնանաւ անդ առն նախակր կենցիկ, ժարուր
եւ յասնէ ու միաւուսակ հայերէնի: Գրիդոր
Զօհրամի քոզ թուն զործ ունչ Աւետիս Աւ-
չարունեանը, որուն Համ քայլ կը բռնէ թէ-
քենանը իր Հներկայ Համստատնեննում: Հայ
կարականաթեան ծանօթութիւնը պէտք է զայ
աստիճանաբար, մոռնանքին ուղղուած գիրքե-
րով, որոնց պէտք մնդրադառնանք աւելի
մեր:

Հայ կատապիրքէնուու մեծաղյանը թէլրուն-
թիւնսներէն մին՝ անոնց սուզ լլլային է :
Որքան ալ խաբէկնեցի կառնանք, զարձնալ
պիտի գտնուին մեր մէջ ծննդներ՝ որոնք ի-
րենց հացէն կարել՛ք միայն պիտի կարենան
իրենց զուակները զպրոց զրկել եւ «մարդ
ընել» : Զամազպային հրատարակչական մար-
դին մը, իր բազմաձևելք զործունէութեամբ
եւ աժամ գիներով կրնայ սպառել իր տպագ-
րած դասնակիրքերը և այդպէսով գէջթ վե-
րստանալ իր ծախսած զումարը՝ ինչ որ ինք-
նին մեծ յաջողութիւն մը պիտի նշանակէ :

2. Մանկական զիրքեր

¹⁾ Թերեւն նախառակարգությար պիտի չըլլաբ դակունք բաժնել երկու զիլիանոր մասերուն.
- ա) «Ընկերությա բառուարակչականնի ըրած ծին նաև» առաջընթացի ծանօթի պարզներուն են.

կերուն պարզպանուած, փոխադրուած րովանդակաս թիւնը, անոնց ընկերացնելով զուռաւողի նկարն պիտի մենքը : Սակայն, դրական փոխադրութիւն մը (պարզպանութիւն, կամ արեւելահայրէնէ արեւմտահաւաքէնի փերածում) կամ վերապատճում մը անվայմանօրէն հարազատ պէտք է մնայ ընդուրքին : Ուեւ անձ, որքա՞ն ալ տաղանդաւոր արուեստագէտ կամ դրադէտ ինքն իր կարգին, իրաւունք պէտք չէ ունենայ տարրական անհրաժէշտէն աւելի փոփոխութիւններ մտցնել հեղինակի մը գործին մէջ : Յապաւումներ շատ բացառիկ պարագաներու կրնան կատարուիլ, և ճիգ պէտք է ըլլայ մանկական դրականութեան մէջ դործածելու արտայացութիւն, ամենէն պարզ այլ դեղէցիկ ձեւերը : Փոխադրութիւն մը պատրաստողը, միւս կողմէն, պէտք է իր աշխատանքը լանձնէն, անխիքան : Պատրաստութիւն, մանաւույններու մաքրմէն մը քննութեան և թեւադրութիւններուն : Միայն այս ձեւով կարելի է միօրինակաթիւն առաջեցնել հայեցքին մէջ :

պրականից պրատրժաստուած թէ տպուած, որոնք փոքրիկներու անրաժան ընկերներն են։ Մեր տպոնդէ խանիներ՝ օտար այդ դրականութեամբ՝ մհեցածէ են; ուրիշին ունեցածին հանդիպ մասնաւոր յարգանք ու հարցում սննդացանելով իրենց սիրատերէն ներու: Ինչո՞ւ մենք են ջունինեանք արդպիսի անհրաժեշտ հրատարակութիւններ, երբ ունինք Դրամ՝, ուսուադադիներ, կարողութիւն եւ տակաւին ամէն բան: Եթէ իրապէս ուսումն ու մշատ հոյթը սիրող առջը ենք որինչպէս կը սիրենք մենք ոգեց կոչեմ, պէտք է ոգի ի բուխ ջան նպանք, իրականացնել այսպիսի ձեռնորդներ:

Յ. Անձիկական համայնագիտարարաններ

Հայ մանուկներ եւ պատուիներ, գլուխ ցէն մէջ ուրբանաց լուսափ, հանգերգ, շատ լամագի լուսափիաց մը չունին Հարաւանձի պատմութեան, աշխարհագրութեան եւ, այլ շատ Հինական զիտեկիներու մասսին. Յատիկապէս պատրաստուած Համայնագիտարաններ կրնան սպանչը մի օմանդակ հրատարակութիւններ ըլլալ հայ աշակերտներու, և հայկականին հետ կրնան տաք նաև օտար գիտեկիներ: Մաքուր տպադրութեամբ, եւ պատկերազարդ Համայնագիտարաններ որպէսն մէծ բարբեգ մը կրնան ըլլալ հայ աշակերտին ուսումնակնն բայց մասնաւոր բարյան զետին վրայ, օտարին ունեցուծին առջեւ իր զգացած սուրբակարութեան պացումք փոխակերպելով հպարտ ու բարբութեան եւ խնդիրավութեան:

Գ. Գրական իրատարակութիւններ

Նախակրթաբաններու եւ երկուսըգական մանրաներու ուսումնութեան համար պէտք է տպարդուին մրեւմտահայ թէ արեւերանայ գրագիտներու սակնդապորութիւններ, որոնք, զամազիքերուն նման մէտան բայց անհրաժեշտ, հայ լեզուի եւ գրքանականութեան ուսմուցման մէկ անրաժան մասը կը կուտքան: Դրդակարծ այս գիրերը, չենադադիք, կրնան կորիկը հանգիսանալ հրատարակական նորմերի զործունքուած թիմն մէ, որ է հայ դրդակերու աման գրատարակութիւններու ուսումնութեան ընթացութիւններու մէջ: Իրեւն պրենակ կ'առնենք «Մի կաթիլ մերգու, եղ առ եղ ուզու պարտ պարտած պիտինք»:

* * *

«Հրեբունէք» հրատարակութիւնը այս բուրբին իրականացման նախառիկը մըն է միայն, շատ համեստ ծրագրով՝ որ է մանկական գրքոյնէներու հրատարակումը համբէնով, նաև Փրանտերինով եւ անվլէնով: Օտար ըլլուներով տպագրելու այս պրատրաստակամութիւնը աւելի քան գնահատելի է, մէկ աւելի պատճառներով.

(ա) Եւրոպայի եւ Ամերիկաներու մէջ մնեցող եւ հայ գարժարանի բարիքն զուրկ հայ մանուկներուն կը ծանօթացնէ աղջային, բնիկ գրականութիւն մը, որով զանոնք հազորդ կը դարձնէ հայ հոգիին, նկարագրին եւ մշակոյթին, այնքանով՝ որքանով որ հրատարակելի կրըոյները կրնան նման արդինք մը յառաջացնել:

բ) Օտար հոգարակութեան մը կը տանի հայ կիրը:

գ) Թանալուկ գրականութիւնն էր հայ թարթէք այն հոմալարաններուն, որոնք հայ պիտակն ուսումներու, դասորն թագունքներ հաստատած են: Հո՛ս մանաւանդ, գիրաբար շատ ես մնացած ենք եւ աշխատանք մը զոր երեսուն տարիներ առաջ պէտք է բրդասարած ըլլայինք՝ տակարին կը մնայ ծրարգիներու եւ խօսերու երեւակամական շիմորին մը մէջ, մինչ բար ուսումնագներու եւ մտաւորականներու առջեւ պարապ ձեռքերով կը կինանք: Ինչ, ամսիններու Տպատառագումէն ետք արգեօց կ'ուզենք, որ ու տարձնը ըլլ հստին եւ թարգմանեն մեր գրականութիւններ...:

«Երերունքի հրատարակչականի տառձին շորոյն գրոյներու գումիք լուսվին կը դոնացը նեն այն պարմանները՝ որոնք անհրաժեշտ են բանկարկանութիւնը ցաւուցույն ներկայացնելու համար: Ա Արտահանքի մէջ, վան լզունք եւ տուպագրութեան վրեպնեց, որոնք պէտք է պազուին իւ չիրիսուին բայցոր հըստագրակութիւններու մէջ: Իրեւն պրենակ կ'առնենք «Մի կաթիլ մերգու, եղ առ եղ ուզու պարտ պարտած պիտինք»:

Ա Առաջին եց

(Ա) Երերունք, գում՝ չօք, մ'ալ հային՝ մօսիկ գիրոյնն ամք կրմատեւու եւ ատաբարցով յաջուալ բանին միացներան անք ժամանակագրի պէտք առաջ աշխատ գիրէ կ'ուզմ, զորէի: Արդէն,

օր մ'այ նայիս լաւ արտայայտութիւն չէ : Աւելի պարզ եւ զեղցիկ պիտի ըլլար բաել՝ ևել որ մըն ալ, մօտիկ զիւղէն» :

2) Զորբորդ տող՝ «Յուազը ձեռքին...» : Յուազը պարզ զաւազանն է, ընդհանրապէս ծերուանիներու կողմէ դործածուղ, մինչ ժուհակի հովիներու հաստ ու ծանր դուսացանն է, աւելի հաստ ու կոր զլուխով մը՝ դայլերու կամ աղուէսներու գէմ կոսուերու համար : Թումանեան, հետեւարար, մահակ կը դործածէ հովիներու համար, մահաւանդ որ քիչ մը ցետոյ այդ մահակով պիտի կապանչէ խանսթպանը : Ցուպով կարելի չէ այդ ընէւ... : Հետեւարար, աւելի ճիշջ պիտի ըլլար ըսել՝ «Մահակն ուսին...» :

բ) Երկրորդ Էջ

1) Վերջին տող՝ «Ընտիր. մեղը առ, վարք տուր ու կիր...» : Խնչո՞ւ անիմաստ այս յաւլումը թումանեանի տողերուն վրայ : Մեղը ուսեւրու համար ինչո՞ւ վառք տրել, եւ մահաւան՝ այդ արտայայտութիւնը բ՞նչ կ'աւելցնէ թէ քսթին վրայ ու ոչնչէ, պարզապէս յանդի համար դրուած է :

ւ, գ) Երրորդ Էջ

1) Առաջին տող՝ «Այսպէս անկեղծ...» : Խնչո՞ւ անկեղծ եւ ոչ թէ բնագիրը՝ հանգիստ : Հանգիստը աւելի լաւ կու տայ մը թնոյրուը եւ վիճակը խսնութին :

դ) Տորորդ Էջ

1) Առաջին տող՝ «Բայց կատուն դուրս ելիքուն տիւս...» : Թթքաբանութիւն է արտայայտութեան այս ծեւը, որմէ ոչիոք է խուսափի : Կարելի էր թումանեանի տողը պատշաճեցնել՝ այսպէս : «Բայց կատուն ցանկիւն ենաւ...» :

2) Զորբորդ տող՝ «Վրան կ'ելլէ...» : Այսուել ըմբռումի վրէպ մը կը տեսնեմ . արեւելահայերէն պէկը է կենում» կը հաշանակէ ոսքի ելլէ, քայլէ, շարժէլ, դէպի րան մը ուղղուիլ, եւ ոչ թէ՝ վրան ելլէլ, որ ինքնին տղեղ արտայայտութեան ձեւ մըն է : Թումանեան կ'ըսէ : շունը ոսքի կ'ելլէ, խեղճ կատուն իր տակ կը դնէ (թաթերուն, ինչուս պատկերը ցոյց կու տայ), թաթերուով կը խեղդէ եւ մէջ կողմէ կը նետէ : Մինչդեռ փոխագրութեան մէջ եղած է՝ վրան կ'ելլէ խեղճ փիսիկին, որ աւագին ծանրութեան տակ կ'ըլլայ ստառակ : Խմասափ փո-

փոխութիւնը ակներեւ է : Մանաւանդ որ թումանեանի նկարագրութիւնը աւելի ճիշդ է, կտառն խեղդուած է շան թաթերով : Մինչ փոխագրութեան մէջ կը խեղդուի ծանրութեան տակ՝ ինչ որ դրեմէ անկարելի է : հ) Հիմքերորդ Էջ

1) Առաջին սիւնակ, առաջին տող, «Անդողդեց, մեղաց...» : Բնագրին մէջ մինդողդեց»ը կրկնուած է : պէտք էր պահել հարցարտութիւնը :

2) Առաջին սիւնակ, վերջին տող, «Զայն կը փոք էիչ մը անդին» : Այս բացարուաթիւնը չի փոխանցեց մեղի պատկերայից այն գեղցիկ արտայայտութիւնը՝ որ թումանեանինն է : «Շուու է տալի կատունի կողինին» : Խնչուս պատկերը ցոյց կու տայ, նաին կատուն կը փոռուի չեմին, յետոյ, անոր կողդին՝ շունը, որուն քով պիտի իյնայ խանութպանը, ապա՝ «ոտիիւր. չորս դրակիներ» քովի բովի պատկած, մէկ շարքի վրայ . ըստունէին պատկեր : Հետեւարար, մողը պէտք էր պահել՝ «Զայն կը փոք կատունի կողինին» : «Կոտորի կողինելը նոյնքան արեւմտահաւայրէն է, որքան արեւելահայերէն :

3) Երկրորդ սիւնակ, մերջին երկու տողեր՝ «Մարզուն ուղեղն» երկու բաժին կը տարածէ զրան մեմին» : Բոշըրովին կը մերժիմ այս արտայայտութիւնը, որ հարազատ չէ բնագրին : Եւ յետոյ, մանուկ եղէք եւ պատկերացուցէք ուղեղը (զոր տեսած չէք ...) տարածուած՝ զրան մեմին... : Հարազատ չէ, ապէղ է եւ իրականութեան անհամապատասխան :

գ) Վեցերորդ Էջ

1) Երկրորդ տող, «Քերնէ քերան և տունէ տուն» : Բնագիրն է՝ «Ու թաղէ թաղ, եւ տունէ տուն» :

է) Եօրներորդ Էջ

1) Առաջին սիւնակ, չորրորդ տող՝ «Անձք տարով» : Բնագիրն է՝ «Հարայ տարով», պր կարելի է թարգմանել «Պոռչատալով» : Անձք տարուն եւ պոռչատալուն միջեւ տարբերութիւնը բաւական է :

2) Առաջին սիւնակ, վարէն իններորդ տող՝ «Մարզուն կիցավ բռանցք կու տայ ...» : Այսուել հակասութիւնը մը կայ, կիցը՝ ոտքի հարուածն է, բռունցքը՝ կռափ եղած ափի, մեռքի հարուած : Հետեւարար չեմ

կրնար չասկնալ թէ ինչպէ՞ս կիցով բռունգք կրնայ տող մէկը: Մանաւանդ որդ ինուդիրը նման նկարազրութիւն չունի:

Դ Ա) Առաջին սիւնակ, վարչէն եօթներորդ տող. «Կատաղած զա՞յլ ես թէ բորենի»: Բայ հազիրը այս տողը շունի:

Ե Առաջին սիւնակ, վարչէն հինդերորդ տող. «Թէ իր տան մէջ ժարդ սպաննել...»: Ինչո՞ւ տուն, երբ խանութ է վայրը: Բնակ զիը կը գործածէ՝ սիմ:

Զ Երկրորդ սիւնակ, չորրորդ տող. «Եաք սատակով զժուխք տարէ...»: Բնագրին մէջ զայութիւն չունի այս տպեկ բացատրութիւնը՝ որ այնքան խորթ պէտք է հչէ ժանուկներու ականջնի:

Դ Երկրորդ սիւնակ, վերջին չորս տողները անկապ են և բնագրին մէջ չկնն: Նախ ըստին եղանակը փախադրութեան մէջ փոխանակ է առաջնանական ներկայէն անցեալ կանարկութիւն: Եթ յատը՝ ըստածները տրամադրան չեն: Ի՞նչ բուել չ...սոսկաց յին այդ եղածէն, ըլլալիքն: Նըր ամրութիւն կայ, չոն արամարանութիւն չկայ: Եթէ հոսկացին «ըլլալիքն»: Ինչո՞ւ կորիք զային: Իսկ ի՞նչ չայերէն է՝ չեցուած զըրչմ, սիս, քէն: Վէքտով լեցուած չ՝ քշով լեցուած, սիով լեցուած:

Ե) Ութերորդ էջ

Ա) Դ Առաջին սիւնակ, վեցերորդ տող. «Ու խազ կանչէ: Հոս եւս, կը խորհօծ, վրէպ մը կայ: Նախ թուժանեան վխաղ կանչէլու ժանին ոչ մէկ ակնարկութիւն ունի. յետոյ, կը կարծեմ որ վխաղ կանչէթացապարտութեամբ արեւելահայերու ժօմ կը հասկուէր երգեր երգել. երգեր՝ աշուղներու կողմէ կամ դիւղի մը մէջ լաւ ձայն ու չնորհք ունեցող անձի մը կոսմէ: Այս վխաղ կանչէթը տեղի կ'ունենար ուրախ հաւաքոյթներու (Հարսնիք, կնունք, նշանաւուք, եւն...), ինչպէս նաև ձմեռնային երկար դիշերներու ընթացքին, երբ գիւղացիներ կը հաւաքուէին թոնիրին չուրջ՝ «վխաղ» ու նէքեաթ բակու: Կ'ենթագրեմ որ հրատարակութեան մէջի վխաղ կանչէլը կ'ակնարկէ զինուորական մարտական երգերու, որոնք սակայն չեն երգուիր իբրև վխաղ կանչիլ:

Բ) Առաջին սիւնակ, վորէն 11րդ տող.

«Ճէր ու ծառայք իրարու քովց: Թուժանեանի բնագիրը տող տողի՝ շունի: Ան պարզապէս զրուած է՝ խնդաւոր տող մը աւելցնելու համար. անդային կարելի չէ յանդի սիրում զունի իմաստ ու դեղեցկութիւն:

Ը) Առաջին սիւնակ, վարի երկու տողեր. «Երթանք, ջարդենք, այրենք, գարթենք...»: Մինչդեռ, աւելի հաւատարիմ մնալով բրանդիրին ու կարգին, պէտք էր ըսել. «Երթանք, զարնենք, ջարդենք, այրենք (կամ կրակենք):»:

Դ) Երկրորդ սիւնակ, վորէն երկու տողեր. «Կը ուղեկնին, կը խենթենան, զիրար կ'ուտեն, կը փերջանան»: Մինչդեռ, բնագրին համաձայն, կրնալինք դրել՝ «Զարդեցին իրար, ջանձեցին իրար, անցան եւ զային՝ զեսնին հաւասար»: Կը խորհօծ թէ շատ գժուար պիտի ըլլայ ըլլայ սոսուցչի մը համար մանուկնեն բացատրէլ «կը մոլենին, կը ինեթենան» արատայայտութիւնը:

Ե) Թմւներորդ էջ

Ֆ) Տոնիներորդ տող՝ «Զինուոր, բանուուր, վանալական»: Պէտք էր պահել բնակերը՝ ապանական»:

Գ) Իններորդ տողն մինչեւ էջին վլրջին անողը՝ պէտք է՝ փոխութ համաձայն՝ բնագրին ու կատարած կութեան՝ փոխադրութիւնը հարազատ չէ. Հոն կը գտնուին զարձեալ գժուարիմաստ բացատրութիւններ՝ օրինակ. «Սեւ մոլուցքով մը կասաղիս: Աշաւուիք թէ ինչպէս կարելի էր ինդրոյ առարկաք հաւատածը փոխադրել մէր բարրուին.

Դ) Վայոնի ըլլայ մէր պէտութեան,

Զինուոր, բանուուր, ապանական-

Ամէն շարքի

Ու աշխարհքի,

Որ անօրէն ու զաւաճան

Մէր գրացի աղջր զաժան

Երբ քրնացած էինք սիրով,

Մէր սահմանը մտաւ ուժով,

Եւ կոսորեց, սուրը ձեռքը,

Մէր սիրելի զաւակները:

Արդ, սըրահար ու հրակէզ

Մէր տղաքը կը կանչեն մեզ.

Եւ մէնք, ընդէմ մէր իսկ կամքին,

Պատուէր տունք մէր բանակին,

Թբիլիսի մասնավոր մեր աւերող
եւ Աստուծմոյ մեծակարող,
Յանուն արդար եւ սուրբ ոխի
Մտնել հողը մեր ոսոփի»:

ձ) Տասներորդ էջ

1) Երկրորդ սինակ, վարի տողերը պէտք
է ուղղել՝

Ու սկրսու կոխն ահեղ,
Շոխնդ, որոս այստեղ, այնաեղ:
Կըրակին ինկաւ դիւզ ու քաղաք,
Արիւն, աւեր, ճիչ, աղաղակ:
Ամէն կողմէ սարսափ ու րօթ,
Ամէն կողմէ մեռելի հոս...

Վերջնթեր տողին մէջ կը զանուի «ծու-
խեր պղասո» արտայատութիւնը, «որ ան-
բացատրէլի է փոքրիկներուն»:

ժա) Տասնմէկերորդ էջ

1) Վերէն, վերջին երկու տողերը պէտք
է ըլլան.

Սովոր եկաւ, սովին հետ՝ ցաւ,
Մաղկած Երկիրն ամոյացաւ...:

* * *

Նկարագործումները կատարուած են
ընդհանուր առմամբ ձաշտկով եւ մատչելի
թիւն մաղթով:

Են մտնուկներու հոդերանութեան ու աշ-
խարհը իրենց փոքր էսթիւններէն ներս ըն-
կայելու կարողութեան։ Սակայն կը խոր-
շիմ որ «Թմէկաբերդի առումը»ի նկարագոր-
շումը չի համապատասխաներ այս հաստա-
տումին, զյիստորարար անոր համար՝ «որ
ուր բարզ է եւ հերոսները, ինչպէս նաև
զէպերը տեսակ մը սեմարդիզէ եղած են ի-
րենց ներկայացման կերպին մէջ», ինչ «որ
շանցնիր մանուկներու ընկայչութենէն։ Որ-
քան պարզ բրայ նկարագորդումը, այնքան
ուելի կ'օգնէ բովանդակութեան պարզա-
րանումին եւ զիւրաւ հասկանալի ըլլաբուն։

* * *

Շատ զեղցիկ «կիզր մըն է «կրերունի»
հզարակակալանը այն մեծ եւ ծաւալուն
աշխատանքին՝ որուն քանի մը երեսները
շատ սեղմ զիձերով ուրուագծուեցան ներ-
կայ յօղուածին մէջ։ Պէտք է ամէն միջո-
ցով զնահատիկ Փարիզի այս ձեռնարկը, քա-
ջալերելի զօրավիզ կանգնիւ, տարածել գրե-
առյիները զպրցներէ եւ տուներէ ու ա-
կարգներէ ներս, որպէսզի ան հետզեաէ
կարնաք իրազործել իր ծրագիրը՝ որուն
բորբ ի սրտէ ցանկացող ենք եւ յոջողու-

ԱՐԱՅ ԳԱԼԱՑՃԵԱՆ